

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

N. IORGA. — O zi la Belgrad.

MARIA CUNȚAN. — Pe drumuri lungi (poezie).

I. CIOCIRLAN. — Indurare.

M. EMINESCU. — Iubire (fragment).

ST. O. IOSIF. — În fața frunții albe (poezie).

Cronica :

1. N. IORGA. — Pentru d. Pampilie Eliad.

2. IL. CHENDI. — Mai sînteți ?

AL. LEPĂDATU. — O lucrare necunoscută a lui Const. Negruzzi.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Prin administrația «Sămănătorului» se pot procura următoarele opere din cele mai nouă ale d-lui prof. N. IORGA :

1. STUDII și DOCUMENTE :

Vol. I-II. — Istoria propagandei catolice în România cu documente anexate 5 lei

Vol. III. — Scurtă istorie a Țării Românești până la 1550, cu documente anexate 2 lei

Vol. IV. — Istoria legăturilor dintre principatele române și Ardeal (1601—99) cu docum. anex. 4 lei

Vol. V. — Zapise și scrisori domnești 6 lei

2) Istoria literaturii române din secolul al XVIII
2 volume 20 lei

3) Sate și Preoți din Ardeal, care se poate procura de la Tipografia Göbl cu 2.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

SCHIȚE DE DRUM.

— O ZI LA BELGRAD —

Dunărea e străbătută de la Porțile de fier în sus și în jos de vapoare austro-ungurești, care sînt mari, frumoase, ieftene și împotriva căroră, ori cît ar fi de onorabil, de altfel, lucrul acesta, micile State riverane sau co-riverane nu pot lupta. Totuși, fiind-că pentru Sirbî transportul pe Dunăre are o însemnătate mai mare decît pentru noi — căci liniile lor ferate sînt puține și nu pot urma bine malul rîului —, cîinci vapoare «regale, sirbești» fac transportul de mărfuri și pasageri sau serviciul de remorhere. Am văzut unul dintre ele: «Țarul Nicolae I-iu» (o indicație politică, precum se vede): vaporul, care nu poate, firește, să se compare cu cele ale Companiei austro-ungare, părea totuși convenabil, curat; și, coperta fiind plină de ofițeri și altă lume de pe malul drept, se vede că el e preferat de călătorii sirbî din motive patriotice, care îndeamnă la oare-cari jertfe, Așa încît steagul tricolor — albastru-roș-alb —, pe care de o bucată de vreme pătează o steluță de singe, are șanse de a filii și mai departe de vîntul care mișcă sau biciuiește apa largă a mării rîu, *mediteran* al Europei.

* * *

De la Severin în sus, malul românesc se tot înalță, stînd în fața termurilor moii, supuse, fără caracter, de dincolo. La Sirbî se vede Cladova, cu casele albind între arbori, pe cînd, de spre noi, supt stinca dezgolită, șerpuiește drumul, pe care aburul mișcă legătura noastră cu Apusul.

Iată Porțile-de-fer, — un nume rău potrivit, ivit cine știe cum. În adevăr malurile nu-și strîng păreții, împingînd spre adîncime apele rîului întemnițat în ziduri neînvînse. Nu e un viteaz uriaș, care-și strînge brațele pentru o încheștare de fier, ci un filhar pînditor, care

taie cu ghiarele-î ascunse în apă lemnul luntrilor și corăbiilor, ce-î vin în preajmă. Îl pizesc numai apele acestea, care în locul de primedie se înfloară și freamătă ca o înștiințare.

De spre malul sirbesc, între dînsul și zăgazul de prundiș, se revarsă liniștit, primitor, canalul pe care tehnica modernă l-a deschis pentru treacățul mărfurilor și al oamenilor. Civilizația bogată, punctuală, veșnic grăbită, trece pe aici, pe cînd cursul periculos rămîne pentru cei săraci, cu mai puțină pripă și mai multă inimă, pentru vechii cunoscuți de mii de ani, pe cari mama Dunăre îi cruță.

În stînga, un podeț cu căsuța la amîndouă capetele lui. Pe stîncă o mină naivă și iubitoare a scris în slove înnegrite cuvîntul de înțelegere, mai presus de toate dușmăniile noastre: România, — ca să ne aducem aminte, noi cești de aici și alții, fără norocul nostru. De ceia parte, un șir de care pe mal, gară, agenție, vamă, post de jandarmi, cîteva case: orașelul Orșova, sanctuariul pașapoartelor. Pentru ca revisia prețioaselor bucăți de hîrtie de cercetarea amănunțită, stupidă și brutală a căroră atîrnă siguranța și progresul națiune ungurești, să se facă după sfintele rituri, se trece de pe o corabie pe alta pe lingă masa unde se serbează solemn, supt baioneta jandarmului, această liturghie internațională. Dacă acest act, revisia pe apă, fiind-că vaporul e chesaro-craiesc (sau mai bine, fiind-că partea locului e ungurească: craio-chesaricesc) și se oprește la șchelea de pe malul stîng, e cu totul corect, — aceasta privește pe Sirbi, riverani de aici.

Dincolo de Orșova latele ape albastre, ușor încrețite de vînt, intră în stăpînire tiranică a munților, clădiți sus către cerul albastru, așa de limpede în acest început de toamnă, încă așa de puternic în verde, în aur, în soare și viață. Sirbii au numai păduri neîntrerupte, ca un mușchiu imens pe coaja sură a bătrînului pămînt; vaporul se ferește de coasta fără drumuri, fără sate, străpunsă numai ici și colo de găuri adînci în cari se rezemau vechi poduri războinice în drumuri de oștiri, pe care le amintește inscripția *Tabulei Traiane*. Numai odată, ne oprim la o schele transdanubiană a unui mic tirgușor: pe pontonul murdar se ivesc un funcționar cu șapca rusească, cu figura slabă și o barbă lungă, îngrijită, răsoaiată; apoi doi soldați în haine urite, albastre închis, cu fețe sălbatece sub o beretă de forma căciulelor din șesul Dunării: sînt *șinanții* sirbești, cari se deosebesc de frații lor, adevărații ostași, printr'o ținută și mai neingrijită. E cea d'întăiu întrezărire a lucrurilor sirbești. Pe cel-l-alt mal însă, dese-orî cercetat de vapor, se tot întinde în zarea ochiului o minunată șosea modernă, legînd sate închegate bine, pe clopotnița

cărora strălucește crucea noastră răsăriteană, pentru credincioși, cari adesea-orî — cînd nu sînt Sirbî — fac parte din neamul nostru. Se vād rind pe rînd, dealungul malului său strămutați pe scindurile vaporului nostru, acești Bănățeni: unii oameni cu stare, curați, mergînd după afaceri sau în căutarea sănătății, alții alergînd flămînzi—biete femeii slăbite, cu copii palizi în brațe, — după un gologan cucerit printr'o grea muncă; sau persoane «civilisate», cu binocle și accent unguresc, cari se recomandă mîndri ca învățători de Stat (adecă ungurești) și se îndreptătesc prin aceia că în lumea modernă *ubi bene ibi patria*, că stăpînii sînt tari, că destul a fost sărăcie în casa tatălui, învățator «confesional», că poporul romîn e rău și nu-și hrănește de-ajuns apostoli.

* * *

De la o vreme, și fără asemenea dureroase constatări, malul unguresc pare monoton, — ca unul ce e împoporat prin colonizație și nivelat prin civilizație. Din potrivă, dincolo, pe lîngă coșuri de cărbuni și gropi de piatră, apar semne vii ale trecutului mort, ale trecutului de lupte frățești, de împotrivire față de un dușman păgîn, de cavalerism, apăsare și stoarcere. Rama, Semendria, mărețe ziduri vechi, turnuri puternice închipuind încă cetatea, cuiburi de Crai și adăposturi de vulturi. Și, cum s'a făcut sară, cînd îți răsar înaintea dinții negri de ziduri cari sfirtecă cenușiul trist, cum în aer plutește încă greutatea innădușitoare a unei furtuni de August, care a sfășiat în valuri spumegate abastrul Dunării, în acest ceas, în acest loc, în aceste împrejurări de taină dureroasă pare că umbre desnădăjduite trec, ca acum patru sute-și-cinci-zeci de ani, de la un turn la altul și că a doua oară răsună, mai tare de cit gîfiitul pripit al vaporului, prelungul gemăt al învinșilor, meniți robiei fără nădejde, orbirii și măcelului.

Încă puțină vreme, și înaintea ochilor se desface un mal innalt, sămănat de lumini, apoi în dreapta, altul, de unde se strecoară în noapte o singură rasă tristă, de pază și tinguire: e Belgradul și cetatea Belgradului. E Cetatea *Albă*, în care s'a vărsat alita sînge: sînge sîrbesc în luptele feudale, sînge unguresc între Hunyazi și Cilly, sînge creștin în lupta cu păgînul, sînge turcesc și sînge german în războaiele de recuperare, iar de un timp și sînge domnesc, sînge regal: al lui Mihail Obrenovići, tocat cu hangerele în parcul de la Topci-derè, o «Dumbravă-Roșie», al tînrului rege Alexandru și al frumoasei «Cralițe» Draga, uciși în aceeași clipă, unul lîngă altul, de ofițeri—fără onoare.

Cu aceste gânduri intrați în Belgrad, — ca într'o tainiță, în care până în adânc zac oase lângă oase, jertfele unei Nemesis nesățioase.

* * *

Malul e neîngrijit, sălbatec. Vama, biuroul pașapoartelor par niște circiume cu faimă rea. Individul cu șapcă roșie care ni se uită la pașapoarte, înțelegînd greu și scriind mult, încet, jandarmul acesta cu uniforma murdară, intră bine în cadrul închipuirii mele. Ast-fel de oameni trebuie să păzească unde s'au făcut ast-fel de lucruri.

Un hamal care vorbește bine românește — plătim cu scumpetea zarzavaturilor pe pămîntul binecuvîntat al Romîniei această extensiune a limbii noastre la Sirbi — se urcă, cu geamantanele în spinare, pe o lungă scară neagră, care duce undeva, în întunec, printre case mici, fără lumină, tăcute; mi s'a spus apoi că în noaptea care a umbrit pentru tot-deauna blasonul sîrbesc, era tot așa o liniște, cu lună albă sus. Cei veniți cu vaporul nu s'au putut coborî numai, și n'ar fi auzit până în ziua care i-a dus măi departe, nici pocnetele puștilor, nici zgomotul stradelor voioase sau înapămintate. nimic din muzica teribilă a unei revoluții. Orașul părea că doarme supt lună, curat, alb... Ciudați oameni și Slavii aceștia din Sud, răsbunători, răi și muți...

Sus, se desface o stradă, destul de largă, foarte bine pietruită, curată. O biserică, al cărei turn înalt abia se poate urmări cu privirea; în față palatul Mitropolitului, — al celui ce a spălat cu aghiazmă sfîntă minile ucigașe. O casă veche, avînd în față un fel de cafas turcesc. Strada se îndoiește, se întortochiază; apoi urmează dreaptă, largă, curată, între clădiri de piatră, mari, serioase, trainice, neprietenesti, după model american-unguresc. Căci Belgradul de astăzi a ras cu totul tîrgușorul, *bazarul* turcesc de supt cetate și s'a întemeiat după chipul centrelor de colonizare sîrbești de peste rîu, din Ungaria, de unde vine și azi, exclusiv, tot ce e modern: fațadele de piatră, regulamentele militare, hainele, Evreii, modele, poddoabele, ziarele, chelnerii.

Sîntem în «Calea Victoriei» a Belgradului: mult măi mică, măi săracă, măi fără gust de cit a noastră, dar măi egal, măi uniform monumentală; în general — să zic vorba — măi europeană. Ne oprim la un otel desăvîrșit de curat, cu o cafenea și un restaurant de întîia ordine, cu lumină electrică, gătelî secesioniste și un personal măi mult din Budapesta și de cea măi internațională naționalitate.

Noaptea e foarte tăcută, afară de zgomotul, ce vine din cafeneaua

de jos, unde stătea în pragul ușii, măsurînd lumea din creștet până la tălpi, cu ochii înnecați de mîndrie și mustățile bîrligate în sus, un ofițer tînăr și gras. E adevăratul suveran aici, unul din membrii guvernului republican al asasinilor.

* * *

Un soare vesel pătrunde în odaie. La lumina lui se vede, în față o măreață clădire neisprăvită, care stă pe loc,—ca toate aici,—înțelegînd, parcă, că este încă o pedeapsă de așteptat. Strada e veselă, plăcută, — ba aproape prietenoasă. De și nu sunt opt ceasuri, lumea începe a circula. Gospodine care se duc la piață, unde adastă țărani cu mutre îndobitocite, în haine de abale și cu aceiași tichie ca și a soldaților pe cap; precupețe sărace fără gust în îmbrăcăminte; ordonante în costumul care-l cunoaștem; adesea oameni mari, cărnoși, blegi. Iată o patrulă care se sue la deal, pe o stradă mai îngustă soldați de cavalerie în mare ținută, purtînd costumul infanteriei germane, cu șapca ofițerilor. Sînt curați, aū caî bunî; sergentul care-î comandă are îmbielșugata și îngrijita barbă națională. Netăgăduit, aū infățișare bună. Deci... Milan și Alexandru n'aū pierdut timpul saū măcar n'aū oprit avîntul firesc al țării lor. Și aceasta o arată și acele clădiri monumentale ale Statului, bine grupate pe stradele de căpetenie (acum se lucrează — saū se lucra încă ieri — la un Credit Funciar).

Prăvăliile sînt deschise numai ici și colo. E sărbătoare: a Tăieiî capului Sfintului Ioan, și repausul duminical și festiv se observă aici strict, până la închiderea slujbei în cele cite-va biserici ale micului oraș.

O stradă la vale, în stînga. În fața clădirii Creditului, statuia de bronz, frumoasă. a unui om călare, cu barbă lungă: e ridicată întru amintirea lui Mihail, la uciderea căruia, adusă de niște intrigî necurate, Serbia s'a cutremurat de groază și a aclamat apoi cu patimă ispășirea petrecută peste cite-va zile pe dealul vecin, unde periră ucigașii și complicii lui, pe cînd Alexe Caragheorghevicî, principe detronat al Serbiei. tatăl actualului rege Petru, primia în Timișoara vestea, indiferentă de alt-fel pentru dînsul, a osîndirii lui la moarte, în lipsă, ca autor moral.

N. IORGA.

(Sfîrșitul în numărul viitor).

PE DRUMURÎ LUNGÎ

Și iată, m'am urcat la voi din vale,
Pe drumurî lungî, de alții nebătute;
Din miile de case neștiute
Afla-voiă oare pragul casei tale?

Și mă opresc. E ceasul unsprezece.
Pe cerul înstelat e lună plină.
Acesta e! Acum de am vre-o vină,
Ucide-mă, căci viața nu mă trece.

Cum intru lin în luminata casă,
Colo 'ntr'un colț văd teancuri de gazete...
Aicea ești... mă razim de-un părete.
Tu și cu el, scriind, lucrați la masă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

El nu mă vede, parcă nu mă știe;
Dar tu tot bun, tot sfânt ești — tot tu iară.
Vă către mine, galben ca de ceară,
Și mă cuprinzi, pe nume 'mă zici: «Marie!»

Mă las la tine 'n brațe ca acasă...
Pe drumurî lungî, de alții nebătute
Te-am regăsit, te am, în-veci-pierdute!..
A 'ncremenit prietenul la masă...

În casă-î pace și afară-î lună,
Adorm, cu mine doarme toată firea.
Adormi și tu, să 'ți pierzi și tu simțirea,
Să nu mă știu, că toate sunt minciună.

MARIA CUNȚANU.

ÎNDURARE ¹⁾

S'a dus zăpada cu piraiele de spume. Intinsele șesuri aburesc în dimineață.

Colții tineri abia mijesc în tremurul suflărei de vint, umplind văzduhul de mirosul proaspetei verdeți.

Moș Radu, sculat din zori, ciocănește în legăturile plugului slăbit. Și-a sculat apoi nepoțelul cel mai mărișor, flueră cățelușul și 'njugînd văcuțele, — o ia repede la drum. Grăbea s'apuce, să vire plugul în brazdă în cîntatul ciocirliei, cum știa el din vremile bune.

Seninele unde ale cerului curat de primăvară, se sprîncenează de slabe luminii spre răsărit. Cîțiva nourași prinși în geana purpurie, ce se lățește mereu, se scarmănă în sbuciumările scăpării, roșindu-se de minie. Din iarba înrouată de lacrima seninei dimineți, în legănare ușoară se înalță ciocirlia spre sferile senine. Se umple văzduhul de dulcea înginare a cîntului de reînviere, și Moș Radu, ținînd de coar-nele plugului, îndeamnă virtos, brăzdînd ogorașul.

Slabele văcuți pun toată puterea la mijloc, se întepenesc în uscatele lor picioare, a căror vine tremură de încordare, și încovoiindu'și spinarea lor înăsprită de oasele goale, urnesc cu greu lacomul plug, care și-a virit adinc în pămînt fierul ascuțit. Băețașul, mergînd cu piciorușele pe dunga moale a brazdei răsturnate, întinde din răspu-terii funia acățată în coar-nele vitelor, cu nădejde că le ajută în greaua lor muncă. Vițelușii închirciți, zbirliți la păr, cu ochii strînși și duși în fundul capului, abia legănîndu-se pe picioare, merg pe delături, adulmecînd cite un firicel de iarbă și jinduind după lapte.

Corbici, cățelușul cu blana neagră, slab și flămînd, vine în urmă pe tăetura proaspetei brazde, adunînd cărbușii scoși din umezile lor ascunzători. Cite-va cioare se lasă din sbor pe dungile negre a scormonitului pămînt, înecat în cernerea risipei de raze. Croncănesc vesele, în nădejde s'adune de-ale gurei, dar cățelușul le alungă să-rind și lătrînd ciudos după ele.

Soarele e în prînzul mare. Văcuțele rupte de osteneală au stat pe brazdă. Gifie, răsufînd des pe nările lor mari și negre. Intorcînd apoi capul spre stăpîn, mugesc jalnic, rugîndu'l par'că să le îngădue să facă popasul de prînz.

— Hai, ce'mi spuneți voi ochioaselor, ați ostenit, tătucă?

¹⁾ Din volumul «Pe plaiii» care apare la sfîrșitul acestei săptămîni.

Iacă o să facem prinzul cu ce o da Dumnezeu... Și mîngîindu-le cu graiul, dejugă și le deșartă dinainte un săculeț cu buruiană, strînsă de pe locurile nearate.

Vițelușii, bucuroși de popasul mamelor, pornesc în goană spre ele și încep a da tîrcoale și pe o parte și pe alta a ugerilor reci și mînjite. Luîndu-și nădejdea de la supt, se duc de încep a frunzări din maldărul de verdeață.

Moș Radu, luînd traista cu meiînde din creanga stejarului din linie. o desface binișor la gură: un codru de mămăligă și murături... Se întoarce spre răsărit, își ia căciula din cap și se închină cu smerenie, și apoi se întoarce la mîncare.

— Bătețul, care din goană mai adunase o mină de buruiană, o aruncă dinaintea vacilor, și s'așează lingă tata moșu împrejurul merindelor. Cățelușul stînd pe labe, mai la o parte, privește cînd la unul cînd la altul, măsurîndu-le par'că distanța de la mîini pînă la gură. Bate din coadă și așteaptă cu nerăbdare să'i facă și lui parte... Cu ochii perduți în cine știe ce depărtări, bătrînul îmbucă așa în neștire, par'că nu i-ar fi foame... iar ochii lui mari și cufundați în umbra sprîncenelor dese și albe se rouează de lacrimă.

Oftează adînc și, adunînd mîneca cămășei. taie drumul lacrimilor pornite de-abinele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În dusele timpuri își zărește plugurile cîte cu șase boi, cari brăzdau ogoare; revede întinsele imașuri. în cari pășteau din belșug florenele lui.

Toate duse 's acum în pîntecul largilor mări, înghițite de lacoma gură a blăstămașului Siret... Și apoi din pînjeniușul pierduților ochi nu i se șterge, ci i se arată aevă *chipul* feciorului — sprijinul bătrîneților — care se zvîrcolește în singe, ciopîrțit în răscoala din primăvara trecută.

Vacile isprăvind buruianul, daū de veste stăpînului.

Bătrînul adunîndu-se din lumea vedeniilor sale, frecă palmele înăsprite și și face cruce, mulțumînd A-tot-puternicului de piinea de azi.

După ce și-a strîns traista, se duce apoi la vite, le scarpină sub bărbie, mîngîindu-le și sărutîndu-le pe botul lor aburit de răsufare. le dă drumul să mai adune ceva de pe cîmp.

Băețașul, mulțumit și încălzit, desleagă curmeiul ce'i aduna su-manul în jur, face vînt într'o parte și alta poalelor scărmanate și lasă trupul în toată goliciunea lui murdară ca să se scalde în dulcele potop al-razelor de primăvară tirzie.

— Sandule, mai poartă vacile, să stringă ceva din fugă.

Bătrînul dă funia în mîna băiatului și plecîndu-se cu greu, se îndepărtează mereu, ademenit și el de strînsul verdeței.

Desișurile imbobocite, creștetele înălțate în undele limpezi, văzduhul plin de lumină primăvărată, totul se trezește de cîntecul păsărilor și legănarea fluturașilor...

În alintarea vîntului, cuprinsul înflorește de înfiorarea imboldirei de viață.

Greul anilor și al traiului apasă mult peste umerii bătrînului aplecat. Ajuns de oboseală și obidă, se oprește șovăind și, cercînd să-și îndrepte spinarea lui frîntă, duce streășina mînei la frunte și se uita înspre cer:

— Doamne, scapă-mă de zile, dacă nu mă poți mîntui de nevoi...

* * *

E căldură dogoritoare.

În declinul amiază de primăvară tîrzie, soarele îmbrățișa cuprinsul în țesut călduros de raze, o căldură tare, înădușitoare, de acelea care dau veste de ploae. Din lumea înflorită buratecul o prevestea și el cu bucurie.

În lungul ogoarelor, plugurile pornite își luceau fiarele în scînteeri de lumină, tăiau brazde negre în coaja sîvîntată a pămîntului bătătorit de nămeții ernei. Semănătorii, cu fețele înseninate, aruncau cu gesturi slobode sămînța binecuvîntată.

De la munte se ridică nori negri, cari încetul cu încetul incondeiază toată fața seninului cer... Soarele, înghițit cu lăcomie de norii vînzoliți în mrejele furtunei, se zbate o clipă și apoi se înneacă în marea de catran.

Plecat pe coarnea plugului, Moș Radu pășește tremurînd, oprindu-și gîndurile oboseite de aceeași părere de rău a zilelor lui fără noroc.

— Stringe-mă, doamne...

Scăpărări îndepărtate înfioară cuprinsul întunecat cu lumină vii, iar bubuitul se stinge domol în depărtări.

Vîntul aduce de prin livele petale albe de cireș...

O pîrîitură puternică și încăperea largă se stinge de groază. Din înălțimi aprinse se lasă potop de ploae. Trăsnetele cad detunător, de parcă s'ar prăbuși cerul peste pămînt.

Desul țesut al pinzei de ape, luminat de urzeala îngrozitoarelor fulgerări, s'abate inecător, invăbind țărîna în unde spumoase.

Vremea se răsbună...

Soarele, vesel c'a scăpat din ghiara vijeliei, ride, ride ca un copil voios și bucuria lui nebună se resfringe în lumină vristate pe întinsul îndoit al curcubeului...

Plugurile pornesc din nou. Brazdele sporesc și ziua se mîntue. Numai plugul lui Moș Radu nu se urnește din loc. Intr'un tîrziu, oamenii de pe ogoare aleargă să vadă ce s'a întimplat: — Bătrînul, căzut între coarnele plugului, doarme somnul de veci, iar văcuțile prăvălitate din jug ținute's încă în funie de băețaș, care zace la pămînt cu fața arsă, arsă de trăsnet...

I. CIOCÎRLAN.

IUBIRE

— FRAGMENT —

A se lăsa iubit ca un copil, va să zică a iubi ca un copil.

E frumos lucru a avea o femeie care te idolatrează, te giugulește ca o mamă pe copilul ei; să simți mînuțele-i dulci, încunjurîndu-ți fruntea, său țîindu-ți ochii cu palmele, glumind cu tine cu acea duioșie de mamă, ca și cînd n'ai fi avut nici odată vîrsta de 30 ani, ca și cînd n'ai fi fost încă bărbat, încă bătrîn, și tu singur să simți acea bucurie senină și inocentă, pe care o simțeai la laudele și desmerările mamei. Să te simți virgin în inima ta, ba chiar vinovăția amorului să ți se pară ca și cînd ai dormi la sinul tinereii tale maici. În gîndirile tale să te simți priveghiat, în neștiința ta să te știi știut, singur să nu știi ce gîndești și ce voiești, și ea să te știe.

Și cit de bine o știe aceasta mama!.. Să te simți încă odată de 7 ani, să ascuți cu aceeaș naivă curioșitate poveștile pe care ți le spunea ea, să simți cu aceeaș pietate mîna ei, să te simți protejat de o mînă albă, frumoasă și fină — și să știi, să știi tot-deauna, că acel amor al ei e flacăra arzătoare, de care ea însăș te păzește, pentru a nu te nenoroci. Și numai cînd ți-e frig, foarte frig, ea te apropie de sine, îți hrănește inima cu povești, sufletul cu sărutări, pînă cînd, căzut în niște friguri dulci și fără durere, adormi lingă ea surizînd, știînd că ea pînă și în somnul ei, lăsîndu-și capul pe pieptul tău, îți numără cu urechea deșteaptă încă bătăile inimei, și te iubește... mult te iubește.

· M. EMINESCU.

CU FRUNTEA 'N MÎNA ALBĂ...

Cu fruntea 'n mîna albă răzemată,
 Cînta frumoasa fată la fereastră,
 Cînta de dor —
 Și glasu-î dulce și tremurător
 Se înălța în liniștea albastră
 A luminoasei nopți de vară...

Căci era noapte-adincă, albă, clară
 Și trist cînta copila fermecată
 De liniște și de singurătate, —
 Și singură se asculta cîntînd,
 Și nu sfirșea un cîntec jumătate
 Că altul îi venea mereu în gînd,
 Și nu știa nici ea de unde vin
 Aceste triste cîntece uitate...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cînta de dor și chin,
 De lacrimi tănuite în tăcere,
 De nopți de sbucium și veghere
 Și de chemări, de patimi neînvînse
 În desnădejdea brațelor întinse,
 De ani pustii de lungă așteptare,
 De zilnice-ămăgiri,
 Și hohote de plîns în desperare...

Incremenise brazii ascultînd
 În liniște... pe uliți nici un pas...
 Doar Prahova cea fără de popas
 Șoptea în vale,
 Amestecînd în al copilei glas
 Tot murmurul 'necat al apei sale...

St. O. IOSIF.

CRONICA

PENTRU d. POMPILIU ELIADE

Profesor agregat la Universitate și cugetător român,
(unic și incorigibil).

Din numărul din urmă al «Sămănătorului», care-mi sosește într'un depărtat colț al țării, aflu că d. Pompiliu Eliade, agregat la Facultatea de litere, a tipărit un pamflet în formatul, cu litera și prețul — dar, evident — fără valoarea acestei reviste. În zisul pamflet, aproape-colegul meu de la Universitate, se apără într'un stil potrivit cu ideea contrafacerii «Sămănătorului» (din acest stil nu cunosc decît mostrele date d. I. Scurtu în răspunsul său) de învinuirile ce i s'au adus de d. I. Scurtu și de un «om rău».

«Omul rău» i s'a părut d-lui Eliade că ar fi d. Scurtu. Nu, se înșală, — căci omul rău sînt subscrisul: om rău cu d. Grigore Tocilescu, cu d. A. D. Xenopol, cu atîția Vojeni și cu d. Pompiliu Eliade.

Răutatea mea se trezește împotriva cuiva — fie-mi de zece ori coleg, fie-mi rudă, fie-mi prieten — cînd mă încredințez, că acel cineva poate influența în rău publicul, și mai ales tineretul său, fie prin judecată falsă, fie prin forma bombastică a scrierilor sale. După puteri, urmăresc pentru țara mea un ideal cultural și moral, și cine caută să împedice realizarea acestui scop de căpetenie al vieții mele, îmi este dușman, — un dușman pe care nu-l cruț în ruptul capului. orî cit de neplăcut sau dureros mî-ar fi lucrul, orî cite neplăceri mî-ar aduce. Nu m'ar influența nici primejdia de a rămînea singur.
Etiā contra omnes!

Dar d. Pompiliu Eliade mî-a făcut din ce în ce mai mult impresia că e un spirit fals, vinînd cu orî-ce preț o originalitate de cuvinte goale, că nu are noțiunile cuvenite despre știință și metodă, că n'are măsură și critică față de sine și de alții, — că poate fi un element periculos față de tineri, expuși a fi rătăciți de increderea și de ușurința de vorbă a d-lui aproape-coleg. De aici a venit incetarea relațiilor cu d-sa, pe care nu voiam să-l mint, arătîndu-i prietenie, combaterea în Consiliul Facultății a dorinții d-sale de a fi profesor (a fost numit agregat). de aici articolul «omului rău».

L-am înfășurat într'o ușoară glumă și am pus în loc de iscălitură un pseudonim, fiindcă mi s'a părut crud a întări prin iscălitura mea o critică aspră, dar meritată. A fost o ultimă dovadă de cruțare.

Cînd însă un altul e bănuît și insultat pentru ce-am scris eu, nu e demn să tac.

Încă odată, eū, N. Iorga, am scris articolul, pentru că sînt incredințat, în toată cinstea și competența mea, că d. Eliade nu poate traduce bine din limba franceză și nu poate judece drept în materie de estetică și de istorie literară, — precum sînt iarăși convins că tot ce a scris d-sa e slab și nu dovedește nici stofă de învățat, nici stofă de cugetător, nici stofă de stilist.

Așa cred și așa spun.

Dar d. Eliade a făcut un răspuns. A uitat să-l trimeată librarului din Rîmnicul-Vilcea, unde mă aflu. Și chiar să-l fi trimes, eū nu l'aș fi cetit, fiindcă greșelile ce i-am arătat nu se pot îndreptăți decit prin sofisme. Și, dacă d. Eliade, care are atîta de învățat, află timp ca să se certe, eū n'am timp să mă cert de-a surda, fiind-că cercețind neconținut și îndreptîndu-mă neconținut, simt cît de nesfîrșit am încă de învățat.

N. IORGA.

MAI SÎNTEȚI ?

Iată și d-l Duiliu Zamfirescu !

Cine ar fi crezut, că printre gălăgioșii adversari ai «Preludiilor» mele să se ivească și nobila figură a «pesimistului de la Solenii!» Și încă fără nici o deosebire în ton și gîndire, exact în acelaș rol cavaleresc de-a evita discuția bărbătească și de-a scăpa pe-o tangentă, în țipete și risete de femeie răsfățată, de-o acuzație ce li s'a adus.

Pe 16 pagini tipărite, eū am discutat cu d-sa, bine-rău cum am putut, o cestiune specială asupra limbei literare. Și în locul unui răspuns convingător, cuminte și așezat, cum se cavinea unui vechiū muncitor în cîmpul literaturii, eată-mi-l dragă-doamne: arrogant ca un ciocoi calicit din vină proprie, duhliu ca un licean și grav în acelaș timp, ca omul care vorbește din înălțimea capitolină a urbei eterne.
Roma locuta :

— «De cit-va timp se petrec în literatura noastră o mulțime de nedreptăți, pe cari eū (Duiliu Zamfirescu, poet român! Red.) nu pot să le măi îngăduiesc!»

Ah!!!...

Și cincispre-zece ani i-a trebuit, pînă a se cobori în arenă («că miū de ani i-aū trebuit luminei se ne-ajungă»), voinic ca luptătorul Levante de la Zante, cu spada ațîntită spre mine, dar trecînd înainte zîmbitor și străpungînd pe... d-l Slavici, «nuvelistul Aradului», un scriitor «ardelean» fără valoare.

Mă dau la o parte. Privesc sfios și mirat la răsboinicul cavalier, care e autorul unor cărți respectate și de umila mea ființă pămînteană, dar nu-l mai cunosc în haina asta de luptător de carnaval, nu-l mai cunosc în rîndul acelor arlechini sprintări din suplimentele «literare» ale gazetelor noastre fără control intelectual, vai! nu-l mai cunosc alături de acei imbecili cerebrali; cari își acoper neputința prin închipuirea lor bolnavă, de-a fi victimele unei tiranii a scriitorilor ardeleni.

Cîtă deosebire între un Zamfirescu, pe care l-am iubit și apreciat în rînd cu alții și între cestalalt, polemistul nepriceput, afectat și invidios; între scriitorul de odinioară, care pe cînd eram student universitar și abia scrisesem cite-va încercări critice, mă ținuse destul de vrednic a-mî trimite volumul său de poezii, și scriitorul de astăzi, care abia se îndură a-mî recunoaște doar calitatea de-a «gîndi bineșor»!

Mulțumesc și de-atit; dar asta nu mă împedecă de loc a constata, că d-l Zamfirescu numai cavalier nu este. Cavalerii sunt oameni drepti și uzează de arme corecte cînd atacă. D-sa însă:

1) Nu este corect, cînd mă bănuiește că am scris articolul după anumite inspirațiuni de la «bisericuța», unde aș fi înscris;

2) Nu este loial, cînd atribuie munca mea dorinței de-a «ajunge departe»;

3) Nu este om serios cînd vorbește de «critici de gașcă, iubitori de vin bun (?), greoi și intriganți»;

4) Nu este obiectiv în teoria d-sale de etno-psihologie, cînd găsește că Ardelenii din țară se deosebesc de cei de-acasă, pe cînd e vorba de scriitorii ardeleni, iar scriitorii în realitate sînt elementele de frunte, expresia cea mai tipică a însușirilor unei provincii;

5) Nu dovedește tocmai o onestitate literară exemplară, cînd își face singur dreptate, atacînd cu violență pe un rival, pe motivul că premiul Academiei s'a acordat acestuia.

Și cite momente sufletești urîte aș măi putea scoate la iveală din critica d-lui Zamfirescu, tipărită în «Revista Idealistă», momente cari ne-ar reaminti începuturile literare ale d-sale, legăturile cu acea grupare de scriitori puțin echilibrați, între cari unul (măi știți de pseudonimul *Rienzi*, d-le Zamfirescu?) nu găsia în Eminescu decît un scriitor aș «lipsit de bun simț» care «visează la păiajeni, motani și șoa-reci», ear altul tăgăduind lui Alexandri ori ce talent, îl acusa de arghirofilie, cum este acuzat Slaviči astăzi.

Legăturile aceste nu se desmint. D-l Zamfirescu s'a întors la vechia-i obîrșie.

O LUCRARE NECUNOSCUTA A LUI CONSTANTIN NEGRUZZI.

— NOTIȚĂ —

Cercetînd manuscrisele aduse de la *Museul Național* la *Academia Romîna* între altele mî-a ajuns în mîni și un caet de 12 foi de hîrtie vi-neție, mai groasă, pe fețele cărora e scrisă în chirilică — legibil și cu în-grijire — o alcătuire în versuri de cite 13 silabe, alternînd cu altele de cite 12 și ca rime împerechete. Cuprinsul acestei alcătuirii versificate ni-l spune titlul:

Memnon,
istorioară alcătuită
de
Volter ;
iar acum tîlmăcită de pe
limba grecească
și alcătuită în stihuri
de
Costachi Negruți.
Anul
1823 Septembrie 25
In Iași.

În acest an Constantin Negruzzi era numai de 15 ani; lucrarea sa însă, așa cum e alcătuită, trece marginile unei compunerii de îndeletnicire șco-lară și apare ca un product literar interesant și demn de relevat atît pentru autor el însuși cît și pentru epoca sa. Subiectul istorioarei lui «*Memnon* sau înțelepciunea omenească», pe care Voltaire o scrisese întru ilustrarea versurilor:

Nous tromper dans nos entreprises,
C'est à quoi nous sommes sujets ;
Le matin je fais des projets,
Et le long du jour, des sottises.

—e cunoscut. [*Oeuvres complètes de Voltaire*, ed. E. A. Lequien-Paris 1823, v. XLIII. p. 125 sq; pentru edițiile lui Memnon în special vezi: G. Bengesco, *Voltaire, bibliographie de ses oeuvres*, Paris 1882, I. p. 439]; iar stihurile lui C. Negruzzi, scrise curgător și cu pronunțare curat mol-dovenească contribuiesc ca lectura ei să fie destul de plăcută și atrăgă-toare. În sumarele mele cercetări de pînă acum n'am dat încă peste tra-ducerea grecească, după care Negruzzi a tîlmăcit pe *Memnon* în ro-mînește¹⁾

Nădăjduesc însă ca în scurtă vreme să dau lămuririle de trebuință și cu puțință de aflat asupra acestei lucrări a lui Constantin Negruzzi, ră-masă necunoscută — de sigur, și prin intenția autorului — cu care prilej voi publică și textul ei, aici sau într'alt loc, unde spațiul mă întinns să-mi îngăduiască aceasta. Până atunci am ținut s-o aduc la cunoștința celor ce se înrelesează de atari lucruri prin această scurtă notiță.

ALEX. LĂPĂDATU.

¹⁾ O traducere, posterioară însă, e aceea a lui Fr. Villat, tipărită la Paris în 1834.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Enciclopedia română [v. III. fasc. 31 : Șimnicu-Tăciune]. Editura W. Krafft, Sibiu 1903. E penultima fasciculă a publicației. Și în aceasta ca și în multe din cele precedente, articolele istorice și literare — compilate și lucrute după cărți cu informație veche — sunt pline de greșeli. Apropiata încheiere a publicației va da, de sigur, prilej celor cunoscători să le arate. Până atunci bine-ar fi însă ca Direcțiunea Enciclopediei să se gândească — măcar acum! — a se adresa scriitorilor noștri specialiști, ca într'un *Supliment* să se rectifice greșelile cele mai deochiate. Căci altminterlea întreaga publicație va fi, dintru început chiar, pentru multe cestuini literare și istorice un anacronism față cu rezultatele ciștigate pînă acum de știință pe aceste două tărîmuri de cercetări. Mai observăm că cea mai elementară prudență cerea să nu se mai reediteze, fără leac de control, legendele calomnioase pe cari patima luptelor politice le-a scornit pe seama unor bărbați politici ai noștri, — cum s'a făcut în această din urmă fasciculă a «Enciclopediei romine».

Monastirea Cozia, studiu arheologic de arhitectul *P. Antonescu*, prof. la școala de arte frumoase. 37 pp. in fol. Vorbe de laudă pentru o carte bună nu sunt de prisos chiar cînd sunt prea tirzii, cum e cazul acestora. Studiul d-lui *P. Antonescu* se bucură de o întreită recomandare: e scris cu competența maestrului deplin pricepător în meseria sa, cu pietatea și dragostea ce trebuie să însoțească totdeauna studiile privitoare la trecutul neamului nostru și într'o curată și bogată limbă romînească, care pe alocurea îți amintește pe stiliștii noștri cei mai de frunte. Așa fiind, părerea din urmă a celui ce citește studiul d-lui *P. Antonescu* e că d-sa e chemat, sub toate raporturile, a-și împlini cuvîntul dat, adecă de a ne da o serie întreagă de atari monografii arheologice pentru mănăstirile noastre, serie începută foarte nimerit cu Cozia. Cercetătorii istorici, sîrguincioși și bine pregătiți vor completa apoi aceste monografii printr'altele istorice, cum bună oară e aceea asupra *Tismenii* a d-lui *Alex. Ștefulescu*.

A. L.

* * *

Cărți didactice după noua programă de studiu în clasele secundare și aprobate de onor. Minister ca texte didactice:

- 1) Ioan Clinciu, *Manual de Istoria Universală* pentru cl. I-a secundară. ed. V. București, Minerva 1903. pp. 180. Prețul 2.75 lei.
- 2) Clinciu și M. Dimitrescu, *Manual de Istoria Universală* pentru cl. III-a secundară ed. II, București, Minerva 1903. pp. 232. Prețul 3.10 lei,
- 3) M. Dimitrescu și I. Clinciu, *Manual de Istoria Universală* pentru cl. V-a liceală, București, Minerva 1903. pp. 325. Prețul 4.25 lei.

Prin administrația revistei „Sămănătorul” se pot procura următoarele cărți:

	L. B.
N. Iorga. — Istoria literaturii române din secolul al XVIII	
2 vol.	20.—
— Istoria populară a lui Mihai-Viteazul .	
Ovid Densusianu. — Histoire de la langue roumaine .	20.—
St. O. Iosif. — Patriarhale	2.—
— Poezii	1.50
— A fost odată (poveste în versuri)	1.50
— Romane și cîntece de Heine	2.—
Il. Chendi. — Preludii (articole și cercetări literare) .	2.50
— Inceputurile ziaristicii române	1.—
— Zece ani de mișcare literară în Transilvania.	1.50
Z. Bîrsan. — Visuri de noroc (poezii)	2.—
Maria Cunțanu. — Poezii	1.—
Vasile Pop. — Din oca vieții	1.—
Ion Gabrovanu. — Dina și Dana (nuvelă)	2.—
Ion Adam. — Rătăcire (roman).	3.—
— Sibaris (roman)	3.—
D. Anghel și St. O. Iosif. — Traduceri din Verlaine. .	2.—

H. Ibsen. — Ziua învierii (dramă în 4 acte) traducere. .	1.—
H. Suderman. — Ion Botezătorul (traged. 5 acte) trad. .	1.—

Ion Bogdan — Documente și regeste privitoare la relațiile țării românești cu Brașovul și Ungaria.	6.—

«Sămănătorul» Anul I (1902) vol. I și II	7.—

Sub tipar:

Ion Ciocîrlan. — **Pe plaiu.** (Schite de la țară).

Dorind ca revista noastră să pătrundă cât mai adânc în sînul poporului românesc, aducem la cunoștința PREOȚILOR, ÎNVĂȚĂTORILOR și STUDENȚILOR — de aici și de peste munți — că Administrația „Sămănătorului“ va tipări pe viitor

O EDIȚIE POPULARĂ

care se va desface numai prin abonament anual cu prețul de 6 LEI, plătiți înainte.

Rugăm ziarele romîne din patrie cât și de peste munți să aducă această înștiințare la cunoștința publicului cetitor.